

ชื่อเรื่อง การเล่นเพลงอีแซว

<https://www.truelookpanya.com/learning/detail/380>

เพลงอีแซว เป็นเพลงพื้นบ้านประจำท้องถิ่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีกำเนิดและเป็นที่ยอมรับกันว่าเพลงนี้เกิดในถิ่นสุพรรณบุรีโดยตรง แพร่หลายในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและใกล้เคียง เพลงอีแซวมีความเป็นมาที่ยาวนาน มากกว่า ๑๐๐ ปี โดยในช่วงแรกๆ นั้นมีลักษณะเป็นเพลงปฎิพากย์ (เพลงโต้ตอบ) ที่หนุ่มสาวใช้ร้องยั่วเย้า เกี้ยวพาราสีกันอย่างง่ายๆ สั้นๆ เพลงอีแซว แต่ก่อนเรียก เพลงยั่วเพราะร้องยั่วกัน คล้ายเพลงกลอนยาว ต่อมาเมื่อมีผู้เอาแคนไปขายที่สุพรรณ ก็เอาแคนมาเป่าประกอบด้วย เรียกกันว่า เพลงแคน เวลาร้องใช้มือตบ เป็นจังหวะบางคนจึงเรียก เพลงตบแฉะ จากนั้น ทำนองและเนื้อร้องก็ค่อย ๆ มีแบบเป็นของตัวเองขึ้น จึงมาเรียกเพลงอีแซว มีการยืมเนื้อจากเพลงฉ่อยทางอ่างทองมาร้องเป็นเรื่องยาวขึ้น เหตุที่เรียกเพลงอีแซวนั้น ก็สันนิษฐานกันไป ที่น่าเชื่อก็คือ พ่อบัวเผื่อน สันนิษฐานว่า "เพราะยืนร้องแซวกันทั้งคืน" กระทั่งเมื่อ ๖๐ - ๗๐ ปีที่ผ่านมาจึงได้พัฒนาเป็นเพลงปฎิพากย์ยาวคือมีเนื้อเพลงที่ใช้ร้องในแต่ละครั้งยาวมากขึ้น พร้อมกับการดัดแปลงทำนองและลักษณะการร้องรับของลูกคู่ นอกจากนั้นยังได้มีการพัฒนาเสื้อผ้าของผู้แสดง โดยจะนุ่งโจงกระเบนทั้งฝ่ายชายและหญิง ส่วนเสื้อนั้น ฝ่ายหญิงจะใส่เสื้อแขนสั้นคอกลมหรือ คอเหลี่ยมกว้าง ฝ่ายชายมักจะ ใส่เสื้อแขนสั้นคอกลม สร้าง สรรค์ความสะอาดตาด้วยสี ที่ฉูดฉาดเพื่อดึงดูดใจผู้ชม ด้วยความนิยมในเพลงอีแซวทำให้สามารถแสดงได้เกือบทุกสถานที่และทุกโอกาสเพียงแต่ จะไม่มีการแสดงในงานแต่งงาน วงอีแซวจะไม่มีข้อกำหนดเรื่อง จำนวนผู้แสดง แต่ในวงหนึ่งๆ จะมีการจัดสรรแบ่งหน้าที่ของผู้แสดงประกอบด้วย พ่อเพลง (ผู้ร้องนำฝ่ายชาย) แม่เพลง (ผู้ร้องนำฝ่ายหญิง) คอตัน (ผู้ร้องเพลงโต้ตอบคนแรก) คอสอง , คอสาม (ผู้ร้องคนที่สองและ สาม) และ ลูกคู่ (จำนวนไม่จำกัด มีหน้าที่ร้องรับ ร้องซ้ำความ ร้องสอดแทรกขัดจังหวะ เพื่อความสนุกสนาน)

เพลงอีแซวมักจะดำเนินการแสดงโดยมีเนื้อหาเรื่องลำดับ เริ่มต้นด้วยบทไหว้ครู บทเกริ่น บทประ และจบท้ายด้วยบทจาก หรือบทลา

๑. บทไหว้ครู เป็นบทกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผู้มีพระคุณ ได้แก่ พระรัตนตรัย เทวดา ภูตผี พ่อแม่ ครู อาจารย์ (ครูเพลงของอีสานจะมีสองแบบ “ ครูเพลงที่เป็นจิตวิญญาณ ” เช่นพระนารายณ์ ฤาษีหรือพ่อแก่ และครูอีกประเภทคือ “ ครูเพลงที่เป็นมนุษย์ ” นอกจากครูเพลงทั้งสองแบบแล้ว ก็มี “ครูพักลักจำ” ซึ่งหมายถึงครูที่ผู้ร้องไม่ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ แต่ได้ แอบจดจำเพลงหรือลีลา) การร้องบทไหว้ครูจะต้องนั่งกับพื้น ร้อง โดยมี “พาน ก้านล” หรือพานไหว้ครูวางไว้ข้างหน้า หรือยกถือไว้ในขณะร้อง โดยพ่อเพลงจะร้องก่อน ตามด้วยแม่เพลง

๒. บทเกริ่น เป็นบทร้องของฝ่ายชายและหญิงก่อนที่จะ มาพบกันตามเหตุการณ์ที่สมมุติไว้ บทเกริ่นเริ่มต้น ภายหลังจาก บทไหว้ครูจบลง ผู้แสดงทั้งหมดจะลุกขึ้นยืนร้อง “เพลงออกตัว” มีเนื้อหาท้าทายกัน แนะนำตัว ฝากตัวกับผู้ชม ตามด้วย “เพลง แต่งตัว” หากสมมุติเหตุการณ์เป็นการชกชว่นกันไปเที่ยวบ้าน สาวๆ พอมายัง บ้านฝ่ายหญิงแล้วจะร้อง “เพลงปลอบ” ซึ่งเป็น เพลงที่ชกชว่นให้ฝ่ายหญิงออกมาร้องเพลงโต้ตอบกัน

๓. เพลงประ หมายถึงการร้องปะทะคารมกันของทั้งสองฝ่าย เพลงประของวงอีสานมีหลายแบบ ได้แก่ แนวรัก (การเกี้ยว พาราสี) แนวประลอง (การทดสอบฝีมือปากหรือทดสอบภูมิปัญญา) และแนวเพลงเรื่อง (ดำเนิน เรื่องราวตามเรื่องของ นิทาน นิยาย หรือวรรณกรรม)

๔. บทจาก หรือ บทลา เป็นเพลงที่ใช้ร้องเพื่อ แสดงถึงความอาลัยคู่เล่นเพลง ผู้ชม หรือ กล่าวอำลาผู้ชม หรือ เจ้าภาพผู้ว่าจ้างให้มาแสดง

๕. การอวยพร เป็นการร้องขอบคุณเจ้าภาพ และ ผู้ชม รวมทั้งขอบคุณผู้ให้รางวัล

ทำนองเนื้อร้องเดิมจะร้องลักษณะนี้

ชาย “ตั้งวงไว้เผื่อ ปูเสื่อไว้ทำ เอย.....

จะให้วงฉันรา สะแล้วทำไม (จะให้วงฉันราสะแล้วทำไม)

รักจะเล่นก็ให้เต็นเข้ามาเอย.....

คนสวยจะช้า สะแล้วทำไม (รับคนสวยจะช้า สะแล้วทำไม”)

มาในปัจจุบันทำนองจะผิดไป และภายหลังคำ สะแล้ว จะเหลือเพียง แล้ว ต่อมาสันนิษฐานว่า นายกร่าย พ่อ เพลงรุ่นเดียวกับพ่อบัวเผื่อน หรือหวังเต๊ะ นักลำตัดชั้นครูได้ดัดแปลงทำนองเพลงอีสานเป็นอีกทำนองหนึ่ง อย่างที่ขึ้นต้นว่า “เอ้ามาเถิดมากระไรแม่มา ๆ” พ่อไสว เป็นผู้เอาตะโพนสองหน้าเข้าไปตีประกอบเป็น เครื่องให้จังหวะเพิ่ม จากฉิ่ง กรับ และการปรบมืออีกเพลงอีสานมีจังหวะกระชั้นเร็วกว่าเพลงฉ่อยหนึ่งเท่า คน ร้องจึงต้องจำเพลงหลักให้แม่นยำและมีปฏิภาณว่องไว ไม่อย่างนั้นก็ร้องไม่ทัน

ตัวอย่างเพลงอีสานของพ่อไสว

จากนาง (เพลงอีสานของพ่อไสว)

เอ๋ย...พี่น้องป่าน้ำจะต้องลาแล้วเน้อเอ๋ย.....
มันเกิดกรรมปางก่อนต้องจากก่อนไกลกัน
แม่คู่ข้าเคียงข้าง อย่าระคายเคืองขุน
มันมีข้อขัดข้องไม่ได้ประคองเคียงข้าง
รักใครรักเขามันไม่เท่ารักน้อง
อีแม่คู่เคยเห็น เห็นจะเป็นคู่เขา
น้องจะมีคู่ ให้นึกถึงข้า (เอ๋ย.....นึกถึงข้า)

ปากลาตาแลยังหลงอาลัย
เกิดกรรมปางก่อนจะไม่ได้กอดกาย
ต้องจากแม่แม่คุณเอ๋ยแม่ข่อยใบคาย
รักพี่ตักค้ำไม่รู้ไปฝากไว้กะใคร
แม่คู่เคยประคองแม่แก้วขาวปานไข
พี่มานั่งกอดเขาแทบจะเป็นไข้

เนื่องจากช่วงเวลาที่เล่นเป็นฤดูน้ำหลาก เป็นช่วงทำนาบรรดาพ่อเพลงแม่เพลงจากถิ่นต่าง ๆ ก็จะมาชุมนุมกัน พวกที่มาทางบกก็เล่นเพลงอีแซว ด้วยเหตุเป็นเพลงเร็ว จังหวะกระชั้น ผู้ร้องมีปฏิภาณดีหรือที่เรียกว่า มุติโตแตกฉาน ซึ่งสะท้อนภาพสังคม สอดแทรกมุขต่าง ๆ ลงในบทร้อง มีข้อความเสียดสี กินใจ สั้นสอน และบทตลก ลงท้ายด้วยการขอภัยที่ได้ล่วงเกิน จากนั้นก็ให้พรซึ่งกันและกัน ทั้งเจ้าภาพและผู้ฟัง

อุปกรณ์และวิธีการเล่น

พ่อเพลงและแม่เพลง จะเริ่มต้นโดยการกล่าวบทไหว้ครู จากนั้นฝ่ายชายจะเป็นผู้เริ่มเรียกว่า ปลอบ ฝ่ายหญิงจะว่าบท รับแขก จากนั้นฝ่ายชายจะวกเข้าหา บทเกี่ยว ฝ่ายหญิงจะรับด้วยบท เล่นตัว ฝ่ายชายจะว่าบท ออก ฝ่ายหญิงจะตอบด้วยบทเสียแค้นไม่ได้ รับรัก จากนั้นฝ่ายหญิงจะขึ้นบท เกียง ให้มาสู่ขอฝ่ายชายจะขอพาหนีพอหนีตามกันก็จะถึงบทหมั้นหมย

โอกาสและเวลาการเล่น

เล่นในเวลาเทศกาลงานสำคัญ เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ งานมนัสการหลวงพ่อดำวัดป่าเลไลยก์เดือน ๑๒ งานทอดกฐินรวมทั้งงานเกี่ยวข้าว

คำถามที่ 1 แบบเลือกตอบ (อย่างน้อย 1 คำถาม)

คำถาม จากบทความนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอเรื่องใดมากที่สุด

1. วิธีการเล่นเพลงอีแซว
2. ประวัติและที่มาของการเล่นเพลงอีแซว
3. องค์ประกอบการเล่นเพลงอีแซว
4. ประเพณีการเล่นเพลงอีแซว

เฉลย/แนวคำตอบ คำตอบที่ : 3.องค์ประกอบการเล่นเพลงอีแซว

กระบวนการอ่าน: การบูรณาการและตีความ

สถานการณ์: บริบทการอ่านเพื่อการศึกษา

แหล่งที่มา: เนื้อเรื่องเดียว

รูปแบบของเนื้อเรื่อง: แบบต่อเนื่อง

ประเภทของเนื้อเรื่อง: บอกเล่าอธิบายเหตุผล

ลักษณะข้อสอบ: แบบเลือกตอบ

ความสอดคล้องตัวชี้วัด: **ท 1.1, ม. 1/2: จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน**

คำถามที่ 2 แบบเลือกตอบเชิงซ้อน (อย่างน้อย 1 คำถาม)

คำถาม จากบทความเรื่อง การเล่นเพลงอีแซว ข้อความต่อไปนี้ ข้อใดเป็นความจริง และข้อใดไม่เป็นความจริง

- ข้อความเป็นจริง
- จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ใช่
- ข้อความเป็นเท็จ
- จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ไม่ใช่

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
เป็นเพลงพื้นบ้านประจำท้องถิ่นและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรี		
เสื้อผ้าของผู้แสดง ฝ่ายชายจะนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อแขนสั้นคอกลมสีฉูดฉาด ฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าถุงห่มสไบ		
บทไหว้ครู เป็นบทกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผู้มีพระคุณ		
เล่นในเวลาเทศกาลงานสำคัญ เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ งานมนัสการหลวง พ่อโตวัดป่าเลไลยก์เดือน ๑๒ งานทอดกฐินรวมทั้งงานเกี่ยวข้าว		
เพลงอีแซวมีความเป็นมาที่ยาวนาน มากกว่า ๕๐ ปี		

เฉลย/แนวคำตอบ คำตอบที่ : **ใช่ ไม่ใช่ ใช่ ใช่ ไม่ใช่**
กระบวนการอ่าน: **การบูรณาการและตีความ**
สถานการณ์: **บริบทการอ่านเพื่อการศึกษา**
แหล่งที่มา: **เนื้อเรื่องเดียว**
รูปแบบของเนื้อเรื่อง: **แบบต่อเนื่อง**
ประเภทของเนื้อเรื่อง: **บอกเล่าอธิบายเหตุผล**
ลักษณะข้อสอบ: **แบบเลือกตอบเชิงซ้อน**
ความสอดคล้องตัวชี้วัด: **ท 1.1, ม. 1/2: จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน**

คำถามที่ 3 แบบเติมคำตอบแบบปิด (อย่างน้อย 1 คำถาม)

คำถาม อ่านข้อความด้านล่างและใส่ตัวเลขเรียงลำดับเนื้อหาของเพลงอีแซว

ข้อความ	ลำดับที่
บทเกริ่น เป็นบทร้องของฝ่ายชายและหญิงก่อนที่จะมาพบกันตามเหตุการณ์ที่สมมุติไว้	
บทจาก หรือ บทลา เป็นเพลงที่ใช้ร้องเพื่อแสดงถึงความอาลัยคู่เล่นเพลง ผู้ชม หรือ กล่าวอำลาผู้ชม หรือเจ้าภาพผู้ว่าจ้างให้มาแสดง	

บทไหว้ครู เป็นบทกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผู้มีพระคุณ	
การอวยพร เป็นการร้องขอบคุณเจ้าภาพ และ ผู้ชม รวมทั้งขอบคุณผู้ให้รางวัล	
เพลงประ เหมยถึงการร้องปะทะคารมกันของทั้งสองฝ่าย	

เฉลย/แนวคำตอบ คำตอบที่ : 2 4 1 5 3

กระบวนการอ่าน: การบูรณาการและตีความ

สถานการณ์: บริบทการอ่านเพื่อการศึกษา

แหล่งที่มา: เนื้อเรื่องเดียว

รูปแบบของเนื้อเรื่อง: แบบต่อเนื่อง

ประเภทของเนื้อเรื่อง: บอกเล่าอธิบายเหตุผล

ลักษณะข้อสอบ: เติมคำตอบ

ความสอดคล้องตัวชี้วัด: ท 1.1, ม. 1/2: จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน

คำถามที่ 4 แบบเติมคำตอบแบบเปิด (อย่างน้อย 1 คำถาม)

คำถาม ครูเพลงของเพลงอีแซวมีกี่ลักษณะ จงอธิบาย

คำตอบ.....

เฉลย/แนวคำตอบ คำตอบที่ : ครูเพลงของอีแซวจะมีสองแบบ “ ครูเพลงที่เป็นจิตวิญญาณ ” เช่นพระนารายณ์ ฤาษีหรือพ่อแก่ และครูอีกประเภทคือ “ ครูเพลงที่เป็นมนุษย์ ” นอกจากครูเพลงทั้งสองแบบแล้ว ก็มี “ ครูพักลักจำ ” ซึ่งหมายถึงครูที่ผู้ร้องไม่ได้ไปฝากตัวเป็นศิษย์ แต่ได้ แอบจดจำเพลงหรือลีลา

กระบวนการอ่าน: การบูรณาการและตีความ

สถานการณ์: บริบทการอ่านเพื่อการศึกษา

แหล่งที่มา: เนื้อเรื่องเดียว

รูปแบบของเนื้อเรื่อง: แบบต่อเนื่อง

ประเภทของเนื้อเรื่อง: บอกเล่าอธิบายเหตุผล

ลักษณะข้อสอบ: เติมคำตอบตอบเชิงซ้อน

ความสอดคล้องตัวชี้วัด: ท 1.1, ม. 1/2: จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน

คำถามที่ 5 แบบเติมคำตอบแบบอิสระ (อย่างน้อย 1 คำถาม)

คำถาม นักเรียนคิดว่า ควรกำหนดจำนวนผู้เล่นเพลงอีแซวในแต่ละครั้งให้ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

คำตอบ.....

เฉลย/แนวคำตอบ คำตอบที่ : วงอีแซวจะไม่มีข้อกำหนดเรื่อง จำนวนผู้แสดง แต่ในวงหนึ่งๆ จะมีการจัดสรรแบ่งหน้าที่ ของผู้แสดงประกอบด้วย พ่อเพลง (ผู้ร้องนำฝ่ายชาย) แม่เพลง (ผู้ร้องนำฝ่ายหญิง) คอ

ต้น (ผู้ร้องเพลงโต้ตอบคนแรก) คอสอง , คอสาม (ผู้ร้องคนที่สองและ สาม) และ ลูกคู่ (จำนวนไม่จำกัด มีหน้าที่ร้องรับ ร้องซ้ำความ ร้องสอดแทรกขัดจังหวะ เพื่อความสนุกสนาน)

กระบวนการอ่าน: การบูรณาการและตีความ

สถานการณ์: บริบทการอ่านเพื่อการศึกษา

แหล่งที่มา: เนื้อเรื่องเดียว

รูปแบบของเนื้อเรื่อง: แบบต่อเนื่อง

ประเภทของเนื้อเรื่อง: บอกเล่าอธิบายเหตุผล

ลักษณะข้อสอบ: เต็มคำตอบ

ความสอดคล้องตัวชี้วัด: ท 1.1, ม. 1/2: จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน